

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЄКТУВАННЯ АНТОНА МАКАРЕНКА У НЕПЕРЕРВНІЙ ОСВІТІ

*Стрельников В. Ю.
Полтава, Україна*

Одним із перспективних напрямів сучасних педагогічних досліджень у неперервній освіті вважається проєктування освітніх об'єктів. Засновниками теорії і практики педагогічного проєктування є видатний педагог Антон Макаренко. Тому важливо виокремити основні положення теорії А. Макаренка та її перспективи в сучасних умовах неперервної освіти.

Педагогічне проєктування у неперервній освіті розглядається як цілеспрямована діяльність педагогів щодо створення проєкту як інноваційної моделі освітніх об'єктів, орієнтованої на масове використання [1-5; 8-11].

А. Макаренко вбачав у педагогічному проєктуванні досягнення не тільки загальної мети виховання, а й проєктування здібностей і схильностей кожного вихованця; підходив до проблеми проєктування як мети виховання особистості, а об'єктом вважав людину [6].

У сучасних умовах неперервної освіти широко застосовуються педагогічні техніки А. Макаренка щодо проєктування особистості – метод «вибуху», заохочення і покарання, проєктування стилю і тону колективу, дотримання принципу паралельної педагогічної дії тощо.

Так, вибухом Антон Макаренко називає «доведення конфлікту до останньої межі, до такого стану, коли вже немає можливості ні для якої еволюції, ні для якої тяжби між особистістю і суспільством, коли ребром поставлене питання – або бути членом суспільства, або піти з нього» [7, с. 458]. Прихильник «революційних» методів проєктування, А. Макаренко вважав, що члени колективу, «поставлені перед необхідністю негайно щось рішення, не здатні аналізувати і в сотий, може бути, раз копатися у скрупульозних роздумах про свої інтереси, капризи, апетити, про «несправедливості» інших. Підкоряючись в той же час емоційному впливові колективного руху, вони, нарешті, справді зривають в себе дуже багато уявлень, і не встигають їх залишки злетіти в повітря, як на їх місце вже стають нові образи, уявлення про могутню правоту і силу колективу, яскраво відчутні факти власної участі в колективі, в його рухові, перші елементи гордості і перші солодкі відчуття власної перемоги» [7, с. 458-459].

Щодо технік заохочення і покарання, Антон Макаренко керувався принципом «якомога більше вимогливості до людини і якомога більше поваги до неї» [9-10]. Організація колективу, на переконання Антона Макаренка, має розпочинатися з проєктування первинного колективу, який уже не може поділятися на дрібніші колективи (різновікові загони). На чолі первинного колективу обов'язково мав бути єдиначальник (командир), який є уповноваженим від свого колективу у загальноколективному органі (раді командирів). Різновіковий характер первинного колективу, який нагадує сім'ю, є найкращим для виховання – у ньому «створюється піклування про молодших,

повага до старших, найніжніші нюанси товариських відносин» [9-10].

Для підвищення кваліфікації педагогу в закладі неперервної освіти важливо зрозуміти роль ради командирів у діяльності колонії чи комуни – вона представляла весь колектив, керувалася його інтересами, не допускала розколу, ворожості, незадоволеності, заздрощів і чуток; вона не мала ніяких ознак бюрократичного органу, навіть не складала планів своєї роботи. А. Макаренко надавав великого значення загальним зборам вихованців як найвищому органу колективу, вважав за необхідне розпочинати із загальних зборів [8-10].

Висновком з аналізу теорії і практики педагогічного проектування Антона Макаренка для неперервної освіти, є констатація того, що проектування в діяльності педагога є складним, самостійним явищем, розуміння якого неможливе без звернення до його наукових коренів.

Список використаних джерел:

1. Лебедик Л. В. А. С. Макаренко про виховання лідерства в колективі / Л. В. Лебедик // Спадщина А.С. Макаренка і педагогічні пріоритети сучасності : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 12–14 березня 2008 р.) / За заг. ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава: Астроя, 2008. – 403 с. – С. 198–199.
2. Лебедик Л. В. Використання педагогічної спадщини А. С. Макаренка у проектуванні змісту підготовки магістрів педагогіки вищої школи / Л. В. Лебедик // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. пр. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – Вип. 12. – 400 с. – С. 184–189.
3. Лебедик Л. В. Втілення ідей Антона Макаренка у підготовку магістрів соціальної роботи / Л. В. Лебедик // Науковий журнал Хортицької національної академії. – Серія: Педагогіка. – 2022. – Вип. 1(6). – С. 35–45.
4. Лебедик Л. Использование педагогического наследия А. С. Макаренко в проектировании подготовки магистров педагогики высшей школы / Л. В. Лебедик // Edukacja i ekonomia. Redakcja naukowa prof. dr.hab. Vaino Rajangu, dr. Tadeusz Trocikowski. – Wloclawek – Kaniewo, 2015. – 381 с. – С. 199-208.
5. Лебедик Л. В. Розвиток лідерства в колективі за системою Антона Макаренка / Л. В. Лебедик // Публічне управління та адміністративний менеджмент : сучасні тренди та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – Харків: Видавничий центр «Global Scientific Trends», 2021. – 153 с. – С. 112–113.
6. Макаренко А. С. Методика організації виховного процесу // Твори в 7 т. – К.: Рад. школа, 1954. – Т. 5. – 382 с.
7. Макаренко А. С. О «взрыве» / Пед. соч. в 8 т. – Т. 3. – М.: Педагогика, 1984. – 399 с. – С. 456-459.
8. Стрельников В. Ю. А. С. Макаренко – основоположник теорії проектування дидактичних систем / В. Ю. Стрельников // Педагогіка А. С. Макаренка в полікультурному освітньому просторі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 125-й річниці з дня народження А. С. Макаренка. Полтава, 12–14 берез. 2013 р. / За заг. ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава, 2013. – С. 163–165.

9. Стрельніков В. Ю. Внесок видатних полтавських педагогів Антона Макаренка і Григорія Ващенка в теорію педагогічного проектування / В. Ю. Стрельніков // Четверті Череванівські наукові читання : зб. наук. ст. за матеріалами Всеукр. наук. конф. (з міжнар. участю) (до 100-річчя з часу створення історико-філологічного факультету в Полтаві), 25–26 жовт. 2018 р. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. – С. 128–136.
10. Стрельніков В. Ю. Розвиток започаткованої А. С. Макаренком теорії проектування дидактичних систем / В. Ю. Стрельніков // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. пр. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – Вип. 12. – 400 с. – С. 300–305.
11. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості // Вибр. твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 1. – С. 55–208.

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ А. С. МАКАРЕНКА: НОВІ ВИМІРИ

*Таможська І. В., Куліш С. М.
Харків, Україна*

Науковці наголошують на актуальності педагогічних ідей А. Макаренка, які є універсальними, адже по-новому осмислюються в умовах сьогодення: запозичується досвід інноваційних виховних практик, що набувають сучасних вимірів, акцентується увага на позитивних цінностях, які мають вирішальне значення в процесі життєдіяльності людини.

Досвід і педагогічна спадщина А. Макаренка, як зазначає Н. Дічек, «переконливо ввійшли до світового педагогічного знання й освітньо-історичного процесу, і не лише як факт історії, але і як зібрання цінних теоретико-методичних ідей, здатних збудити творчу уяву представників сучасного науково-освітнього дискурсу» [4; 233]. Г. Кочерга вказує на широкоформатність, глибинність, різнобічність, індивідуальність у підходах А. Макаренка до педагогічної діяльності, що є актуальною в часовому просторі [5; 142].

Н. Філіпчук акцентує увагу на гуманістичних цінностях й етико-естетичних ідеях спадщини А. Макаренка [9; 211], Н. Постригач – на новаторському підході до розв’язання проблем соціалізації молоді, до окреслення ідеального образу людини майбутнього, зазначаючи практичні напрями її формування [8; 55], О. Галян – на суб’єктності особистості школяра в педагогічному дискурсі А. Макаренка [3; 12], П. Бойчук – на концептуальних засадах родинної педагогіки (виховні можливості батьківського авторитету; моральне, трудове, економічне, статеве виховання в сім’ї; загальні умови родинного виховання) [2; 13], В. Андрущенко – на «колективістській педагогіці» А. Макаренка [1; 3].

Н. Філіпчук виокремлює домінанти етапів виховної системи А. Макаренка:

1) забезпечення культуровідповідності процесу становлення й розвитку дитини, адже культурні цінності – це джерело творчого перетворення